

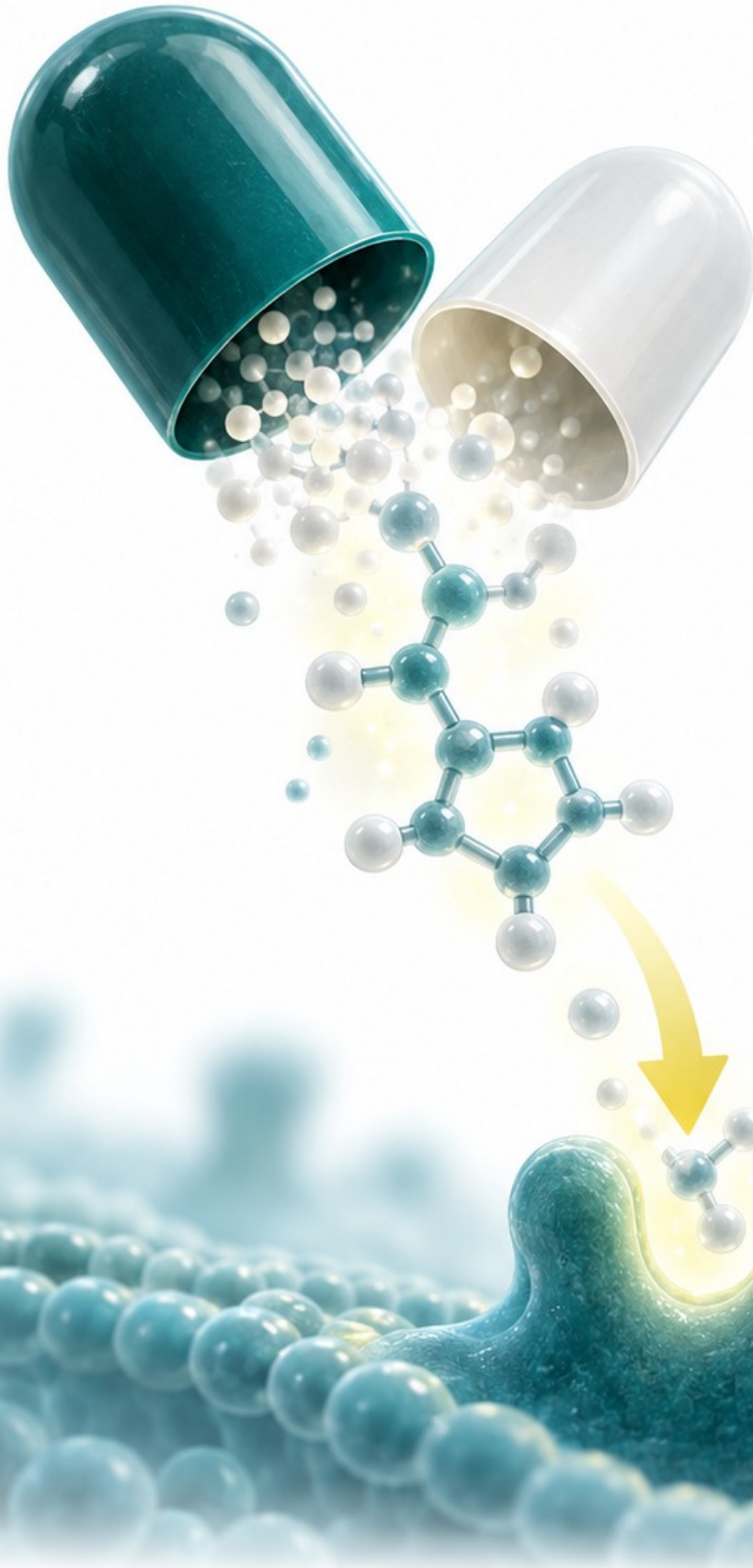
Klinische Farmacie:

Basistermen

visueel woordenboek

Werkzame stof

Het bestanddeel van een geneesmiddel dat verantwoordelijk is voor het beoogde farmacologische effect.

In gewone taal

Dit is de stof die het medicijn laat werken.

Praktijkvoorbeeld

Paracetamol is de werkzame stof in veel pijnstillers met verschillende merknamen.

Onthoud

Kijk bij wisselen van merk altijd naar de werkzame stof en de sterkte.

Hulpstof

Een bestanddeel van een geneesmiddel dat niet de hoofdwerking geeft, maar helpt bij vorm, smaak, kleur, stabiliteit of opname.

Werkzame stof

Hulpstoffen

In gewone taal

Hulpstoffen maken van de werkzame stof een bruikbaar medicijn.

Praktijkvoorbeeld

Lactose, kleurstoffen of conserveermiddelen kunnen hulpstoffen zijn.

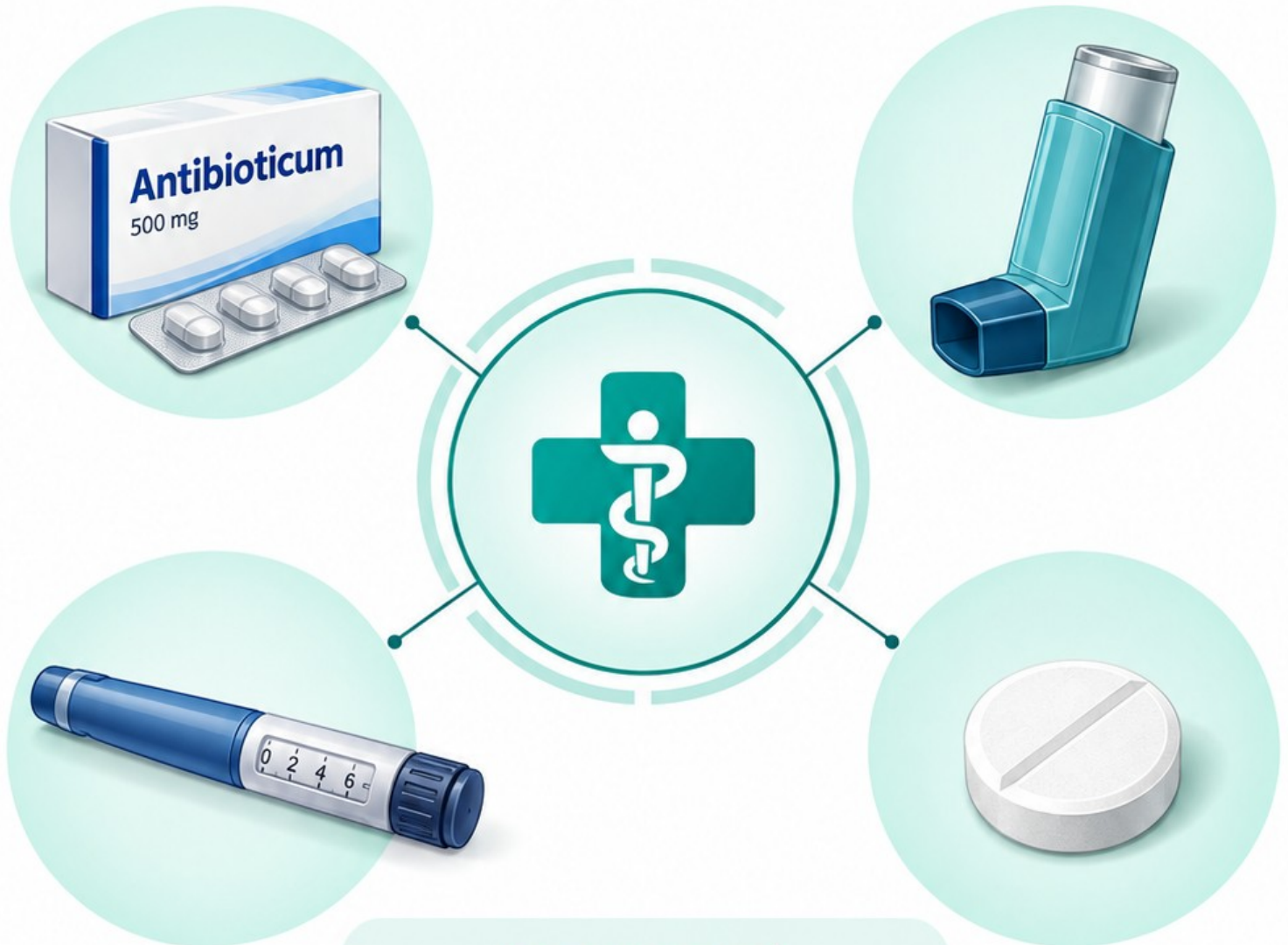

Onthoud

Bij allergie of intolerantie kunnen hulpstoffen klinisch belangrijk zijn.

Geneesmiddel

Een product dat wordt gebruikt om ziekte te behandelen, te voorkomen, te verlichten of om lichaamsfuncties te beïnvloeden.

In gewone taal

Een geneesmiddel heeft een bedoeld effect op gezondheid of diagnose.

Praktijkvoorbeeld

Een antibioticum, inhalator, insulinepen of bloeddruktablet kan een geneesmiddel zijn.

Onthoud

De juiste werking hangt af van indicatie, dosering, gebruik en patiëntkenmerken.

Generiek geneesmiddel

Een geneesmiddel met dezelfde werkzame stof, sterkte en farmaceutische vorm als het referentiegeneesmiddel.

In gewone taal

Het merk kan anders zijn, maar de kernstof en werking zijn gelijkwaardig aangetoond.

Praktijkvoorbeeld

Een doosje met alleen de stofnaam plus fabrikant kan een generiek geneesmiddel zijn.

Onthoud

Uiterlijk, verpakking of hulpstoffen kunnen verschillen.

Merkproduct

Een geneesmiddel dat onder een merknaam of fantasienaam op de markt wordt gebracht.

In gewone taal

De naam op het doosje is niet altijd hetzelfde als de naam van de werkzame stof.

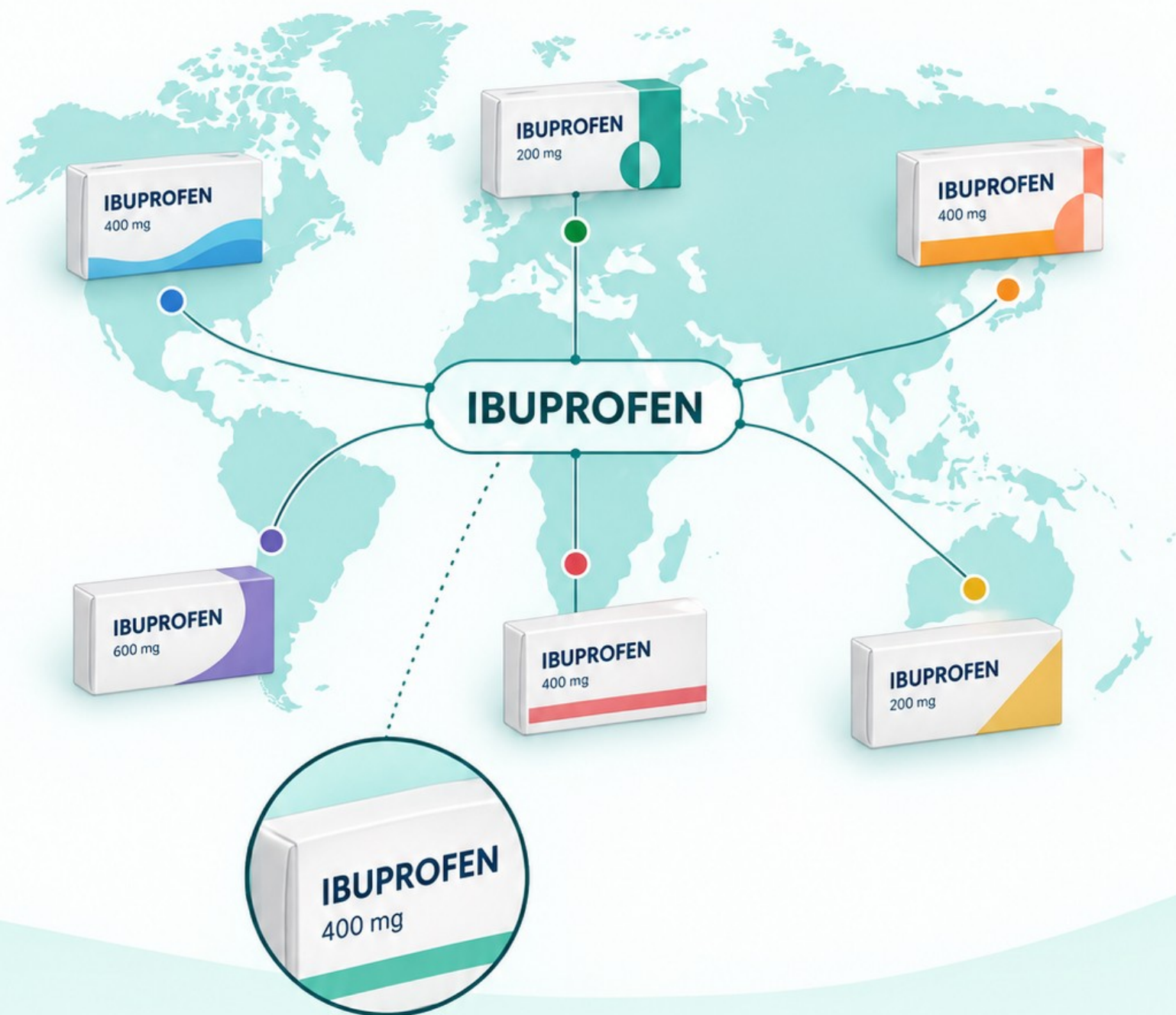
Praktijkvoorbeeld

Een merkproduct kan dezelfde werkzame stof bevatten als een generieke variant.

Onthoud

Leer merknaam en stofnaam van elkaar scheiden.

Klinische Farmacie: Basistermen

Internationale niet-eigendomsnaam (INN)

De internationale generieke naam van een werkzame stof, vastgesteld zodat zorgverleners wereldwijd dezelfde stof kunnen herkennen.

In gewone taal

De INN is de stofnaam, los van merk of fabrikant.

Praktijkvoorbeeld

Ibuprofen is een stofnaam die in verschillende producten kan voorkomen.

Onthoud

De INN helpt dubbele medicatie en verwarring tussen merken voorkomen.

Farmaceutische vorm

De vorm waarin een geneesmiddel wordt aangeboden en gebruikt.

In gewone taal

Het gaat om hoe het medicijn eruitziet en wordt toegediend.

Praktijkvoorbeeld

Tablet, capsule, drank, zalf, injectie, zetpil of pleister.

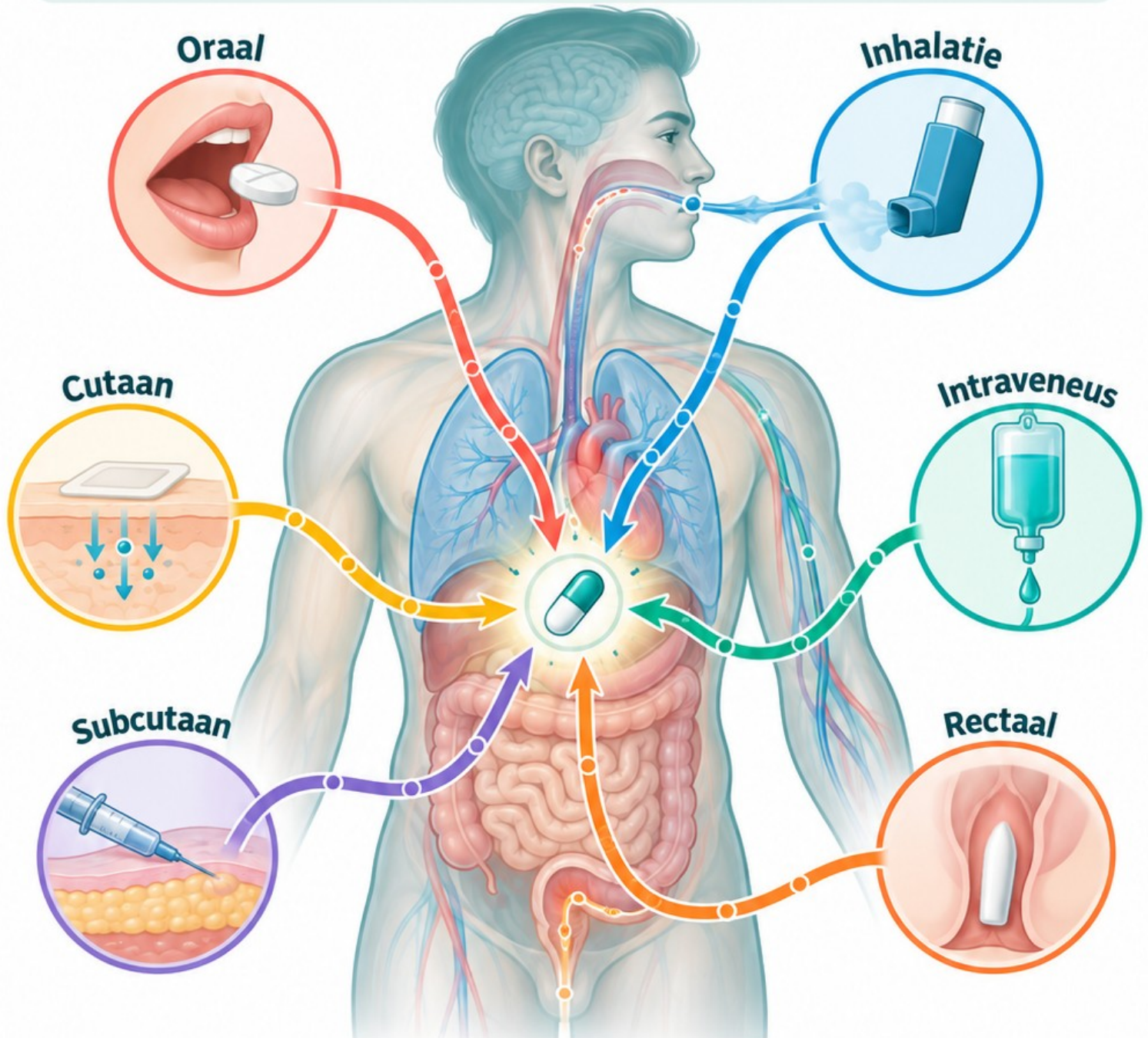
Onthoud

De vorm kan invloed hebben op snelheid, opname en gebruiksgemak.

Toedieningsweg

De route waarlangs een geneesmiddel het lichaam binnenkomt of op de juiste plaats wordt aangebracht.

In gewone taal

Dit is de weg van medicijn naar werking.

Praktijkvoorbeeld

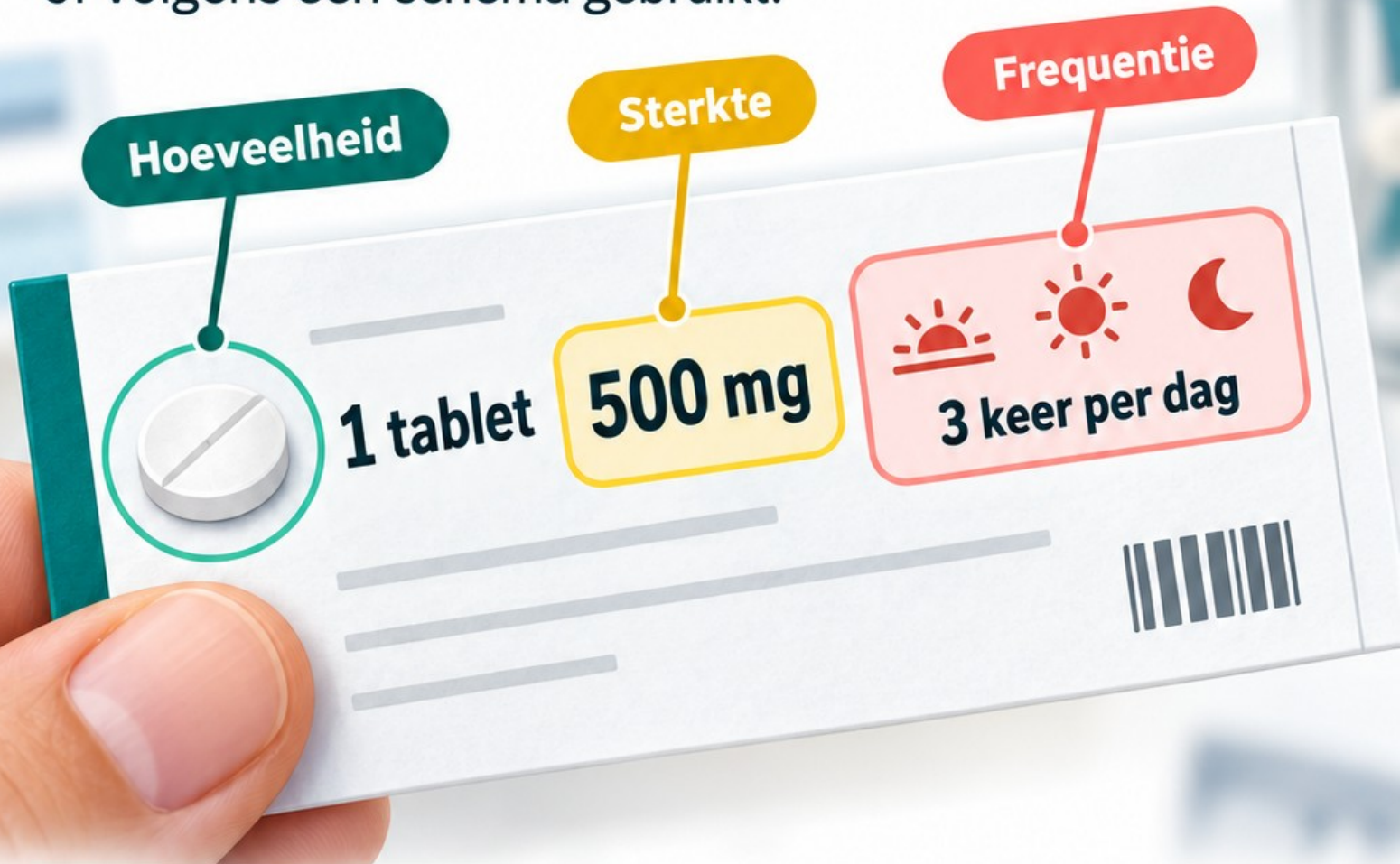
Oraal • inhalatie • cutaan •
rectaal • subcutaan • intraveneus

Onthoud

Dezelfde werkzame stof kan per toedieningsweg anders werken of anders worden gedoseerd.

Dosering

De hoeveelheid geneesmiddel die iemand per keer of volgens een schema gebruikt.

In gewone taal

Dosering zegt hoeveel er moet worden ingenomen of toegediend.

Praktijkvoorbeeld

1 tablet van 500 mg, 3 keer per dag.

Onthoud

Sterkte, hoeveelheid en frequentie horen samen gelezen te worden.

Doseerfrequentie

Hoe vaak een geneesmiddel binnen een bepaalde periode moet worden gebruikt.

In gewone taal

Dit is het ritme van de behandeling.

Praktijkvoorbeeld

Eenmaal daags, tweemaal daags, om de 8 uur of zo nodig.

Onthoud

Frequentie beïnvloedt effect, veiligheid en therapietrouw.

Eenmalige dosis

De hoeveelheid geneesmiddel die bij één toedieningsmoment wordt gebruikt.

In gewone taal

Dit is de dosis per keer.

Praktijkvoorbeeld

Bij “2 tabletten per keer” is de eenmalige dosis twee tabletten.

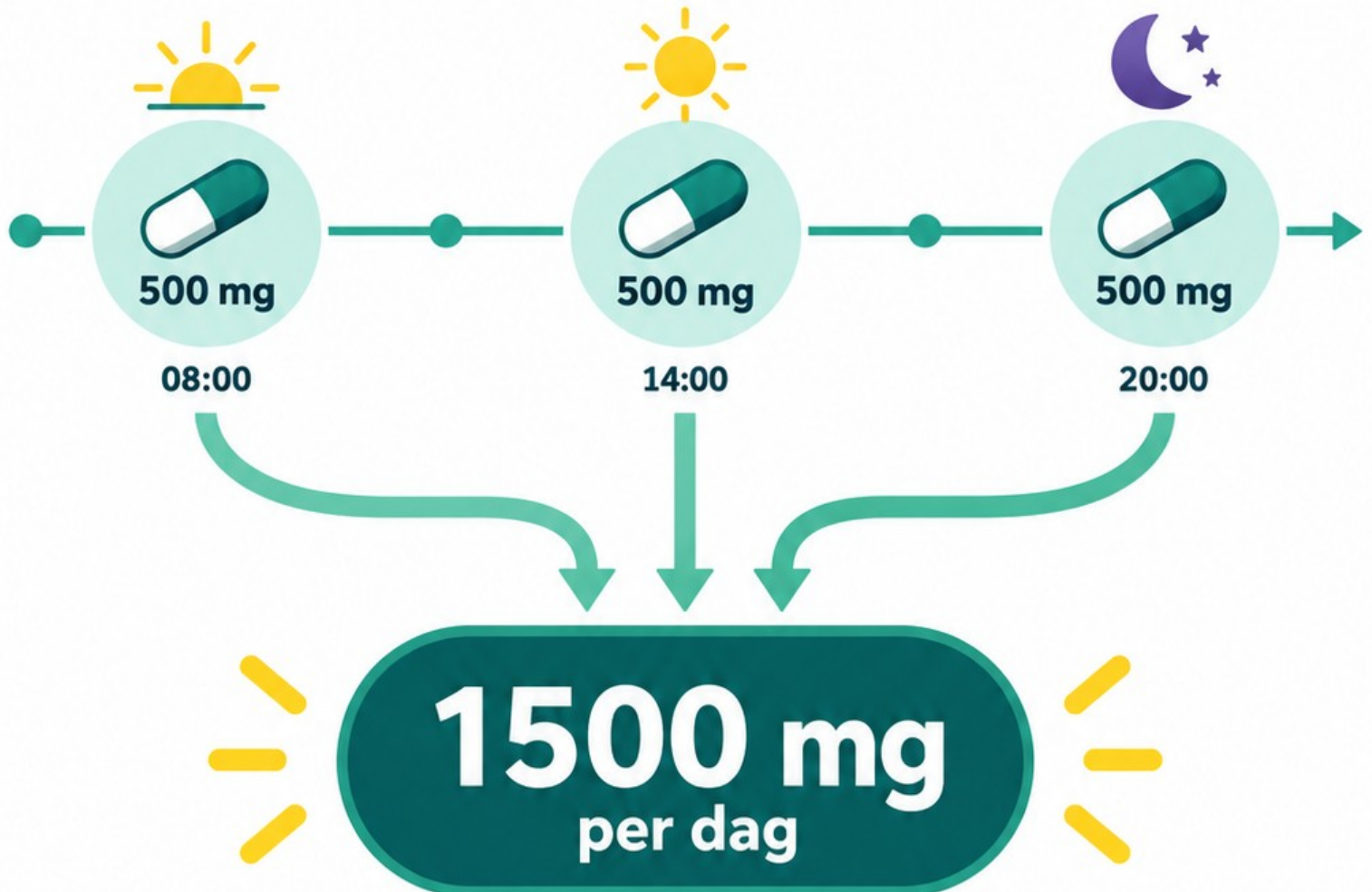

Onthoud

Verwar de dosis per keer niet met de totale dosis per dag.

Dagdosering

De totale hoeveelheid geneesmiddel die iemand op één dag gebruikt.

In gewone taal

Tel alle doses van die dag bij elkaar op.

Praktijkvoorbeeld

500 mg, 3 keer per dag = 1500 mg per dag.

Onthoud

Dagdosering is belangrijk bij maximale dosering en veiligheidscontrole.

Startdosering

De dosis waarmee een behandeling wordt begonnen.

In gewone taal

Dit is het vertrekpunt van de therapie.

Praktijkvoorbeeld

Soms start een behandeling laag om bijwerkingen te beperken.

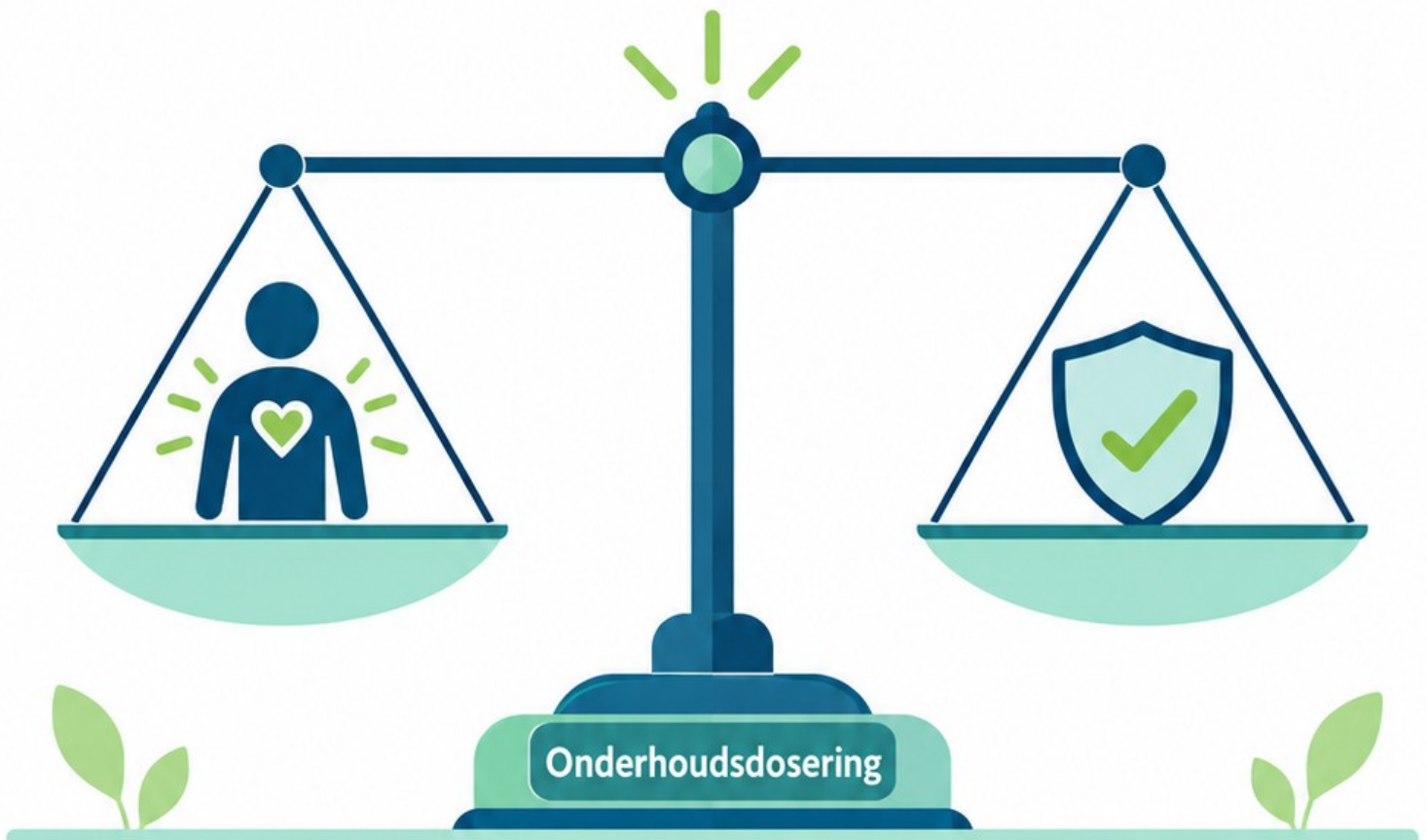

Onthoud

Startdosering kan afwijken van de dosis die later nodig is.

Onderhoudsdosering

De dosis die wordt gebruikt om het gewenste effect op langere termijn te behouden.

In gewone taal

Dit is de vaste dosis nadat de behandeling is ingesteld.

Praktijkvoorbeeld

Na opbouw of aanpassing blijft de patiënt op een onderhoudsdosis.

Onthoud

Controleer of de onderhoudsdosis nog past bij leeftijd, nierfunctie en effect.

Indicatie

De klacht, aandoening of reden waarvoor een geneesmiddel wordt gebruikt.

In gewone taal

De indicatie beantwoordt de vraag: waarom krijgt iemand dit medicijn?

Praktijkvoorbeeld

Een middel kan bij de ene patiënt voor pijn en bij een andere voor koorts worden gebruikt.

Onthoud

Indicatie helpt de apotheek om dosering, uitleg en veiligheid beter te beoordelen.

Contra-indicatie

Een situatie waarin een geneesmiddel niet of alleen met extra voorzichtigheid gebruikt mag worden.

In gewone taal

De patiënt heeft een kenmerk waardoor het middel risico kan geven.

Praktijkvoorbeeld

Een aandoening, allergie, zwangerschap of orgaanfunctiestoornis kan relevant zijn.

Onthoud

Contra-indicaties zijn patiëntgebonden, niet alleen geneesmiddelgebonden.

Therapeutisch effect

Het gewenste effect van een geneesmiddel bij de behandeling of preventie van een aandoening.

In gewone taal

Dit is wat je hoopt te bereiken met het medicijn.

Praktijkvoorbeeld

Pijn verminderen, bloeddruk verlagen of 'een infectie behandelen.

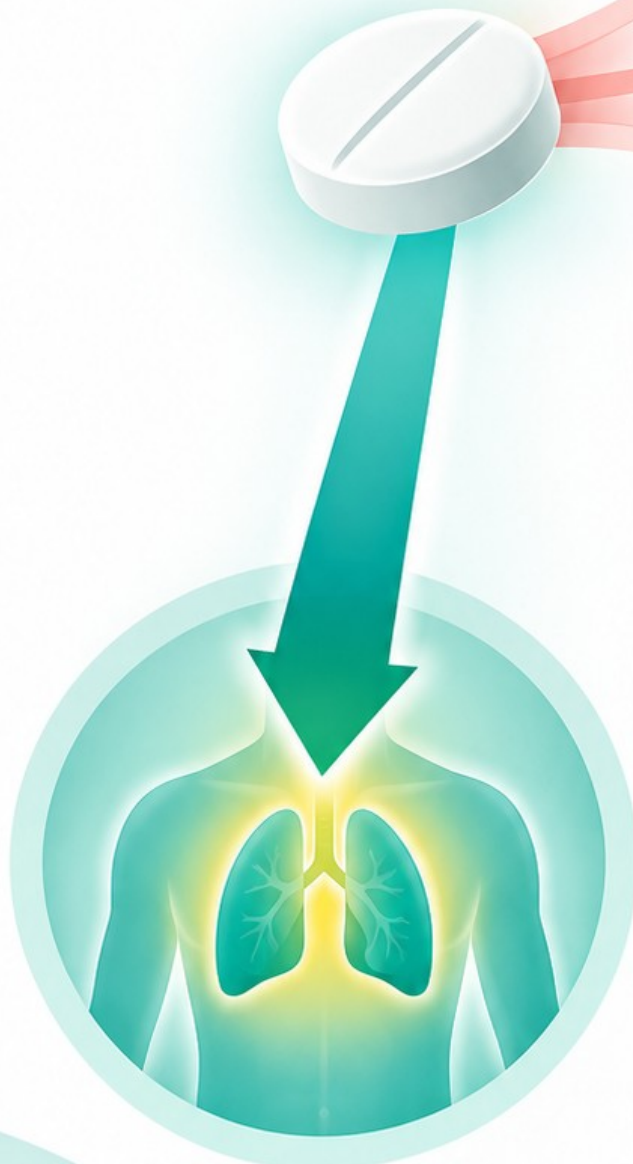

Onthoud

Effect moet altijd worden bekeken naast veiligheid en bijwerkingen.

Bijwerking

Een ongewenst of onbedoeld effect dat kan optreden bij gebruik van een geneesmiddel.

In gewone taal

Het medicijn doet meer dan alleen het gewenste effect.

Praktijkvoorbeeld

Maagklachten, slaperigheid of huiduitslag kunnen bijwerkingen zijn.

Onthoud

Ernst, duur en samenhang met het middel bepalen de vervolgstap.

Geneesmiddeleninteractie

Een verandering in werking of veiligheid doordat geneesmiddelen elkaar beïnvloeden.

In gewone taal

De combinatie verandert wat één middel normaal zou doen.

Praktijkvoorbeeld

Een middel kan de afbraak van een ander middel remmen of versterken.

Onthoud

Interactiecontrole kijkt naar combinatie, dosis, patiënt en klinische relevantie.

Klinische Farmacie: Basistermen

Farmacokinetiek

De processen die beschrijven wat het lichaam met een geneesmiddel doet.

In gewone taal

Hoe komt de stof binnen, waar gaat ze heen, hoe verandert ze en hoe verdwijnt ze?

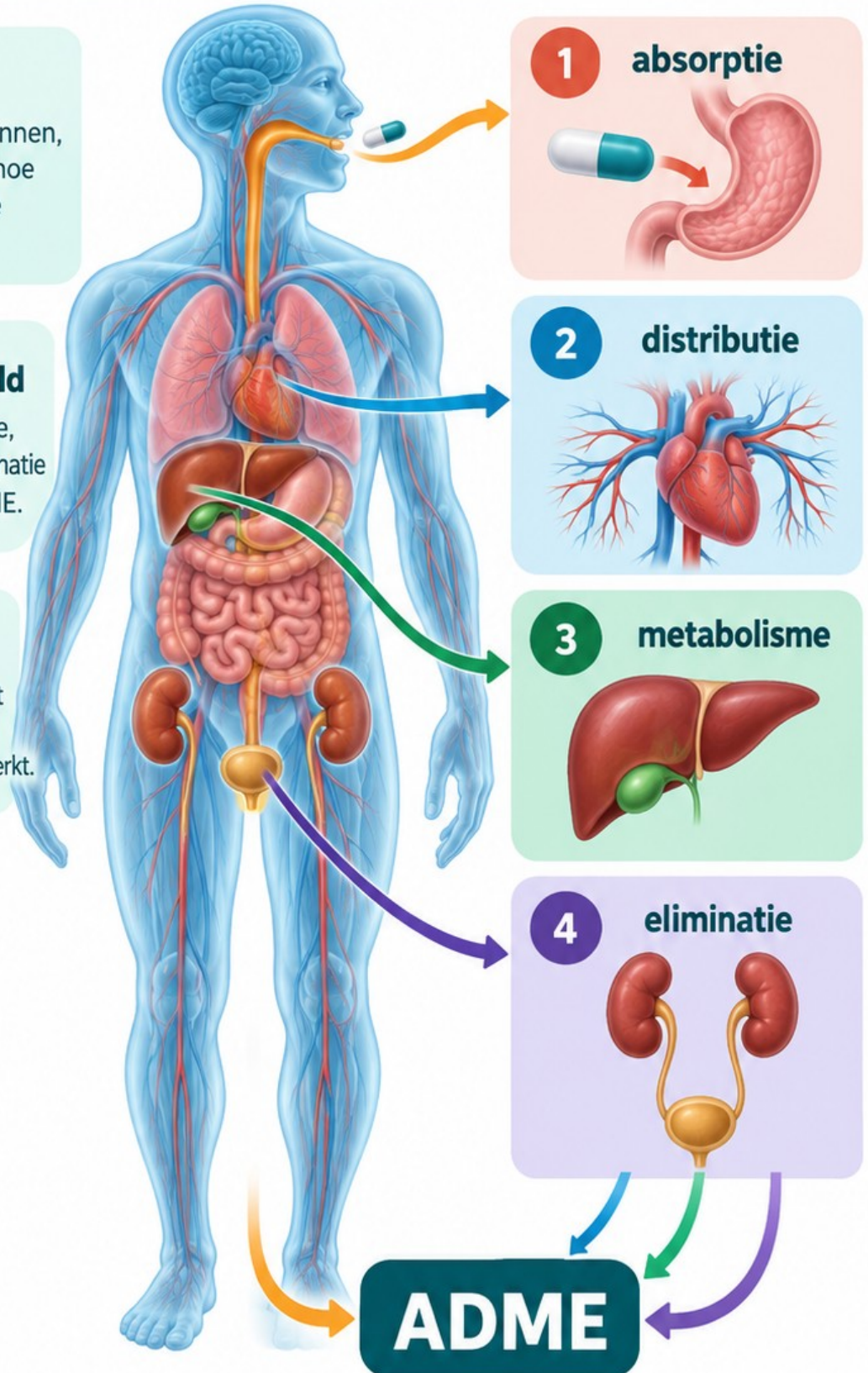
Praktijkvoorbeeld

Absorptie, distributie, metabolisme en eliminatie vormen samen ADME.

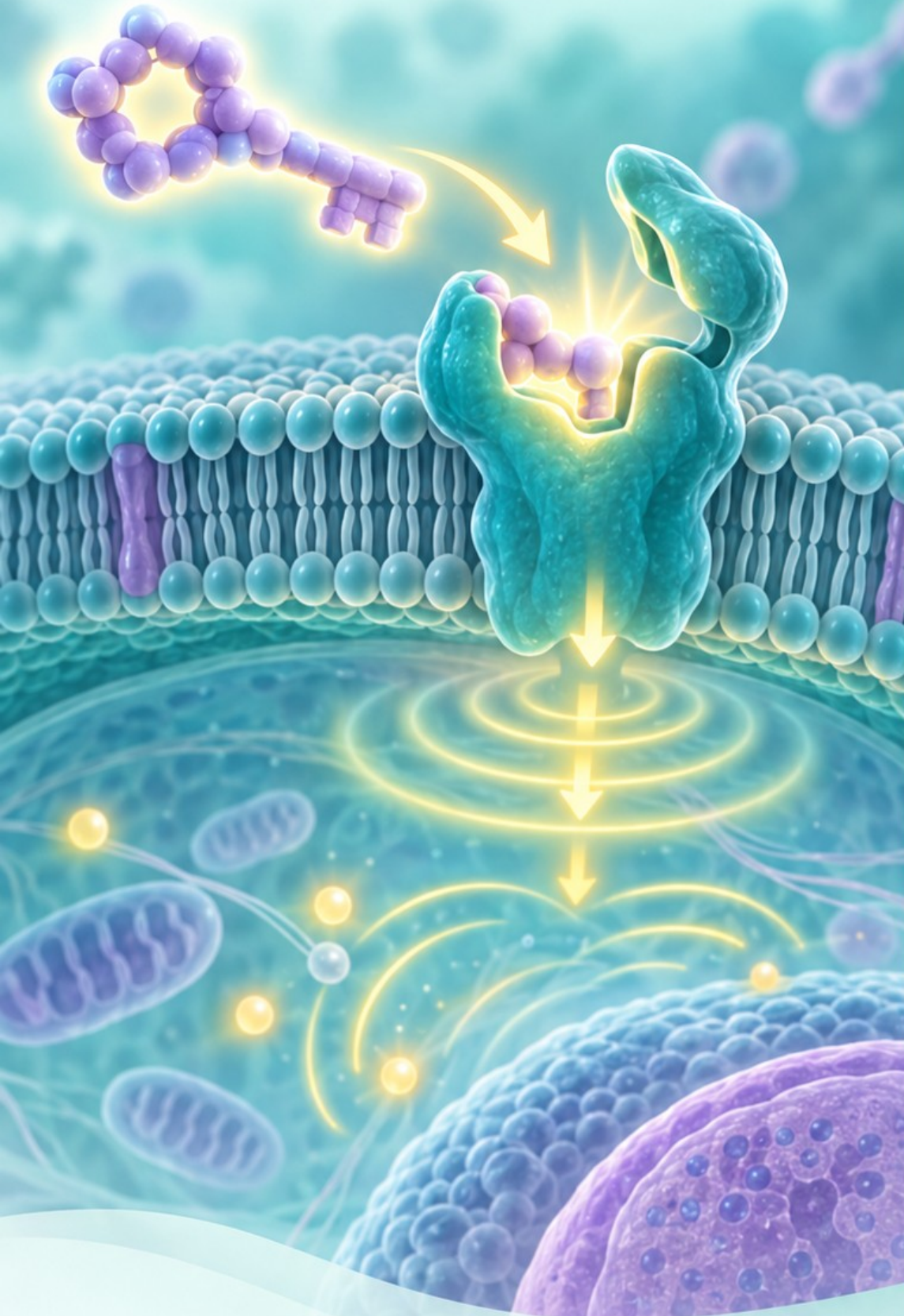
Onthoud

Farmacokinetiek helpt verklaren wanneer en hoe lang een middel werkt.

Farmacodynamiek

De processen die beschrijven wat een geneesmiddel met het lichaam doet.

In gewone taal

Hoe veroorzaakt de stof effect, bijwerking of respons?

Praktijkvoorbeeld

Binding aan een receptor kan een biologisch effect starten.

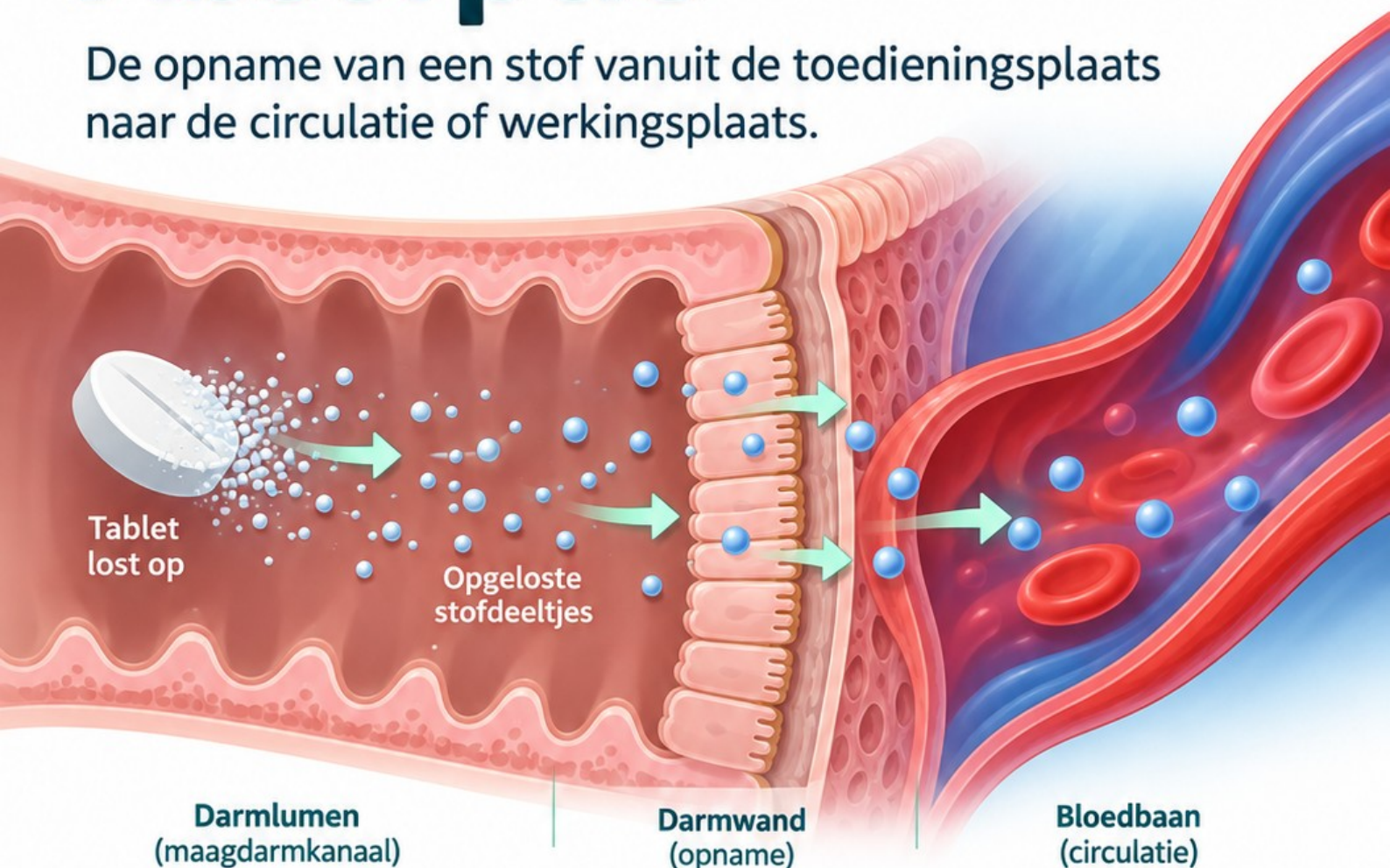

Onthoud

Farmacodynamiek draait om werking, respons en gevoeligheid.

Absorptie

De opname van een stof vanuit de toedieningsplaats naar de circulatie of werkingsplaats.

In gewone taal

De stof moet het lichaam in voordat ze systemisch kan werken.

Praktijkvoorbeeld

Na orale inname moet de stof uit het maagdarmkanaal worden opgenomen.

Onthoud

Voedsel, vorm, route en interacties kunnen absorptie beïnvloeden.

Distributie

De verdeling van een geneesmiddel vanuit de circulatie naar weefsels en organen.

In gewone taal

Na opname verspreidt de stof zich door het lichaam.

Praktijkvoorbeeld

Sommige stoffen blijven vooral in het bloed, andere verdelen zich sterk in weefsels.

Onthoud

Distributie beïnvloedt concentratie, werking en soms toxiciteit.

Metabolisme

De omzetting van een stof in het lichaam, vaak in de lever, naar metabolieten.

In gewone taal

Het lichaam verandert de stof chemisch.

Praktijkvoorbeeld

Een geneesmiddel kan worden geïnactiveerd of juist geactiveerd na omzetting.

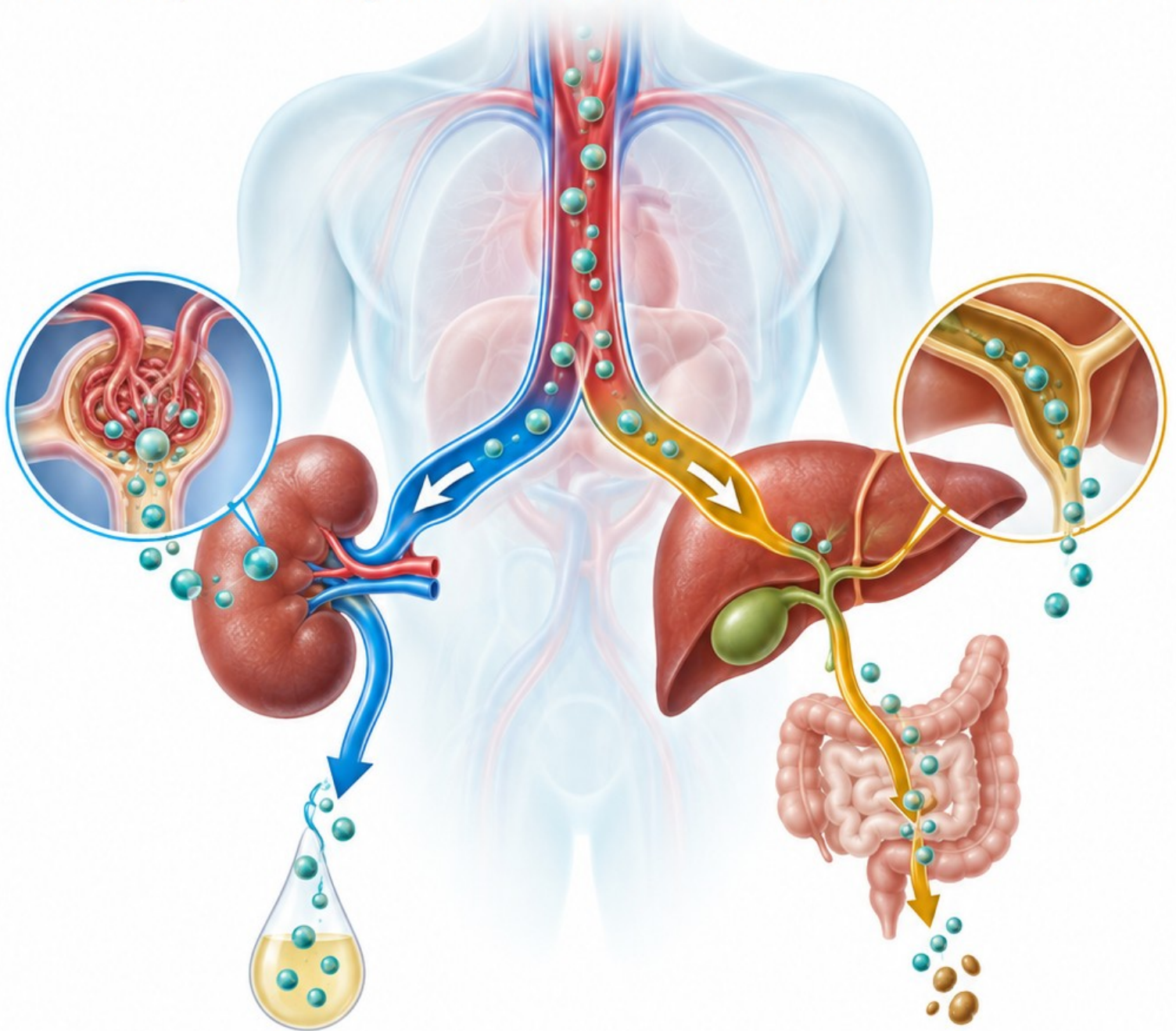

Onthoud

Enzymremming of enzyminductie kan spiegels en effect veranderen.

Eliminatie

Het verwijderen van geneesmiddel of metabolieten uit het lichaam.

In gewone taal

Dit is hoe de stof het lichaam weer verlaat.

Praktijkvoorbeeld

Uitscheiding kan onder andere via nieren, gal of longen plaatsvinden.

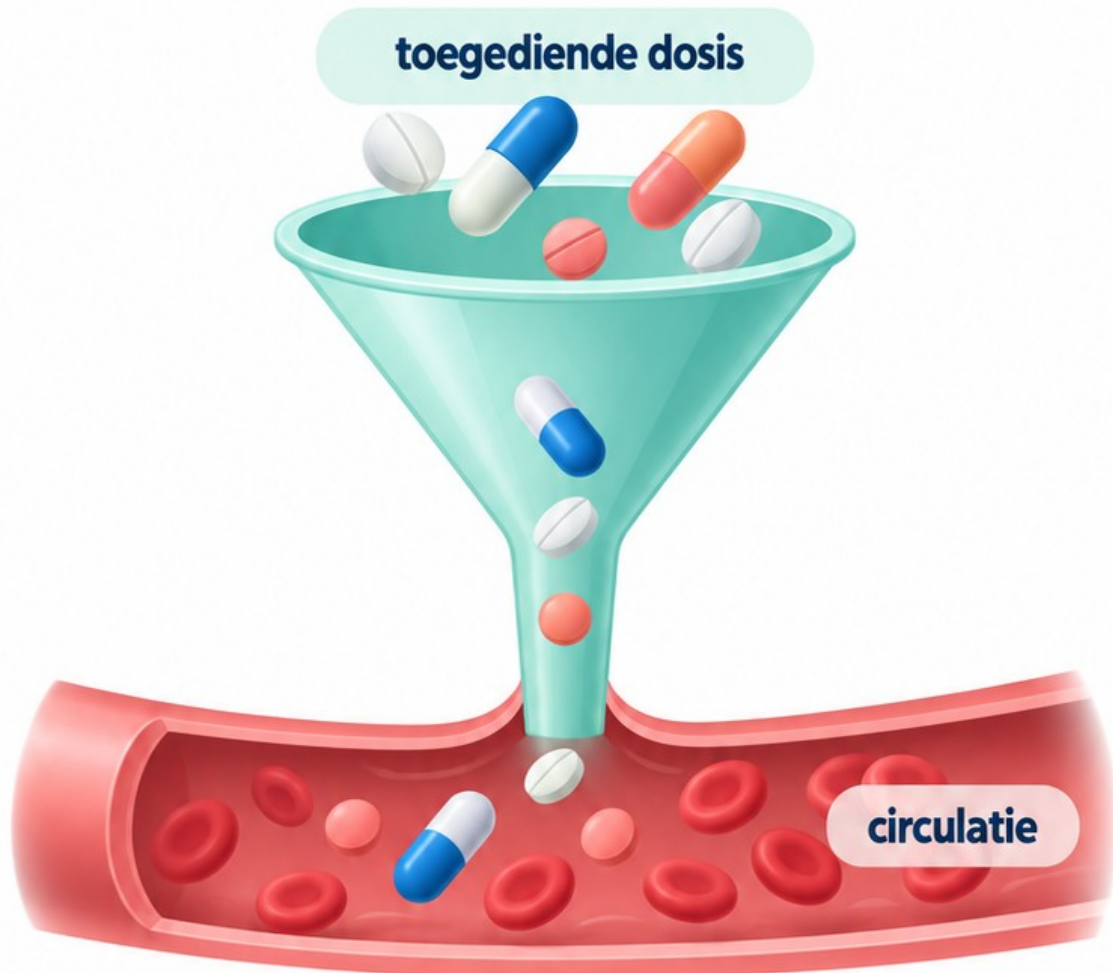

Onthoud

Verminderde eliminatie kan leiden tot hogere spiegels en meer risico.

Biologische beschikbaarheid

Het deel van de toegediende dosis dat de systemische circulatie bereikt.

In gewone taal

Niet alles wat je inneemt, komt onveranderd in het bloed terecht.

Praktijkvoorbeeld

Bij intraveneuze toediening is de beschikbaarheid per definitie volledig.

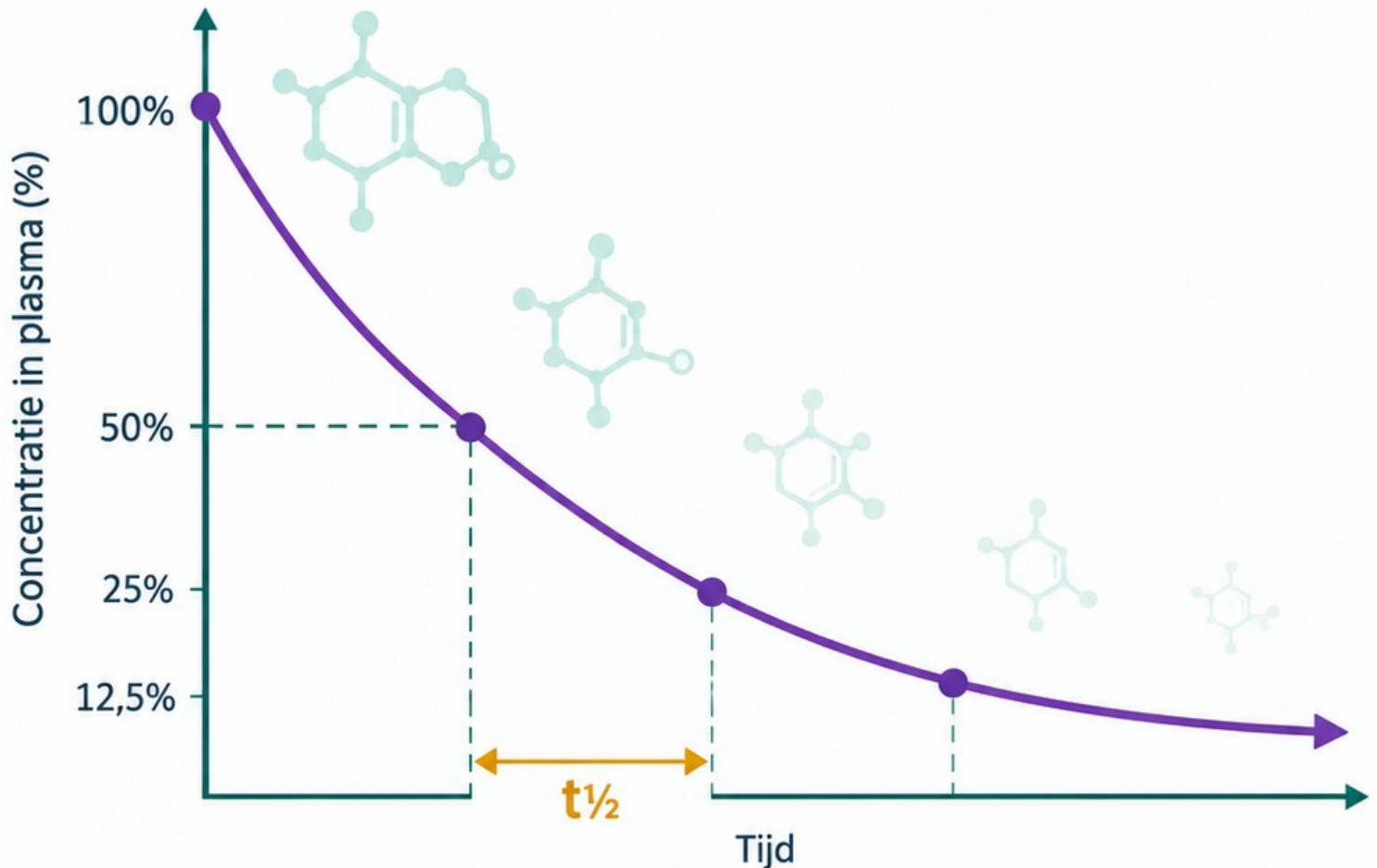

Onthoud

First-passmetabolisme kan de biologische beschikbaarheid verlagen.

Halfwaardetijd

De tijd die nodig is om de concentratie van een stof in het plasma ongeveer te halveren.

In gewone taal

Het vertelt hoe snel de hoeveelheid in het lichaam afneemt.

Praktijkvoorbeeld

Een lange halfwaardetijd kan betekenen dat effect of bijwerking langer aanhoudt.

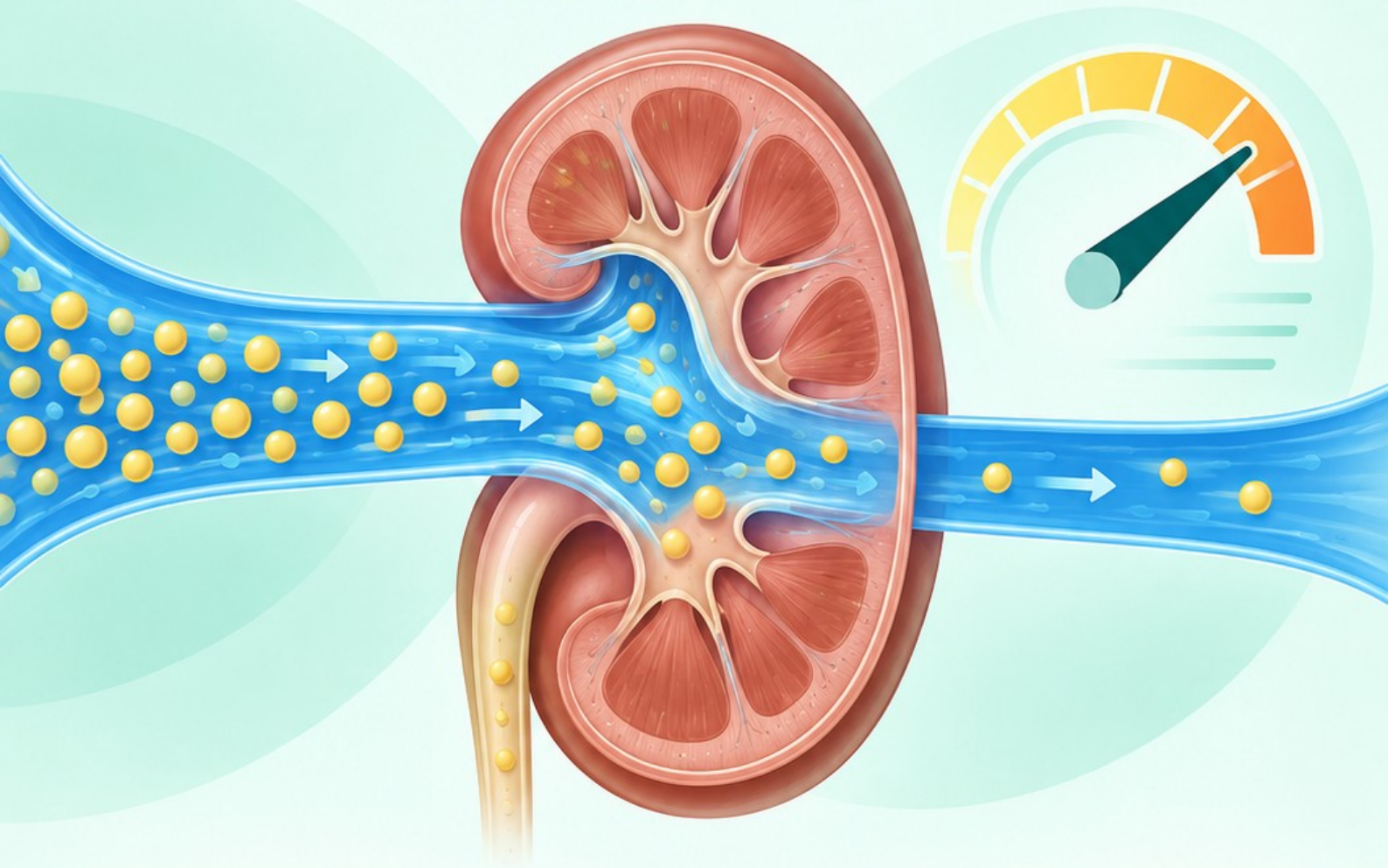

Onthoud

Halfwaardetijd hangt samen met verdelingsvolume en klaring.

Klaring

Een maat voor hoe snel het lichaam een stof uit het plasma verwijdert.

In gewone taal

Klaring is de opruimsnelheid van het lichaam.

Praktijkvoorbeeld

Nierfunctie kan belangrijk zijn voor de klaring van sommige geneesmiddelen.

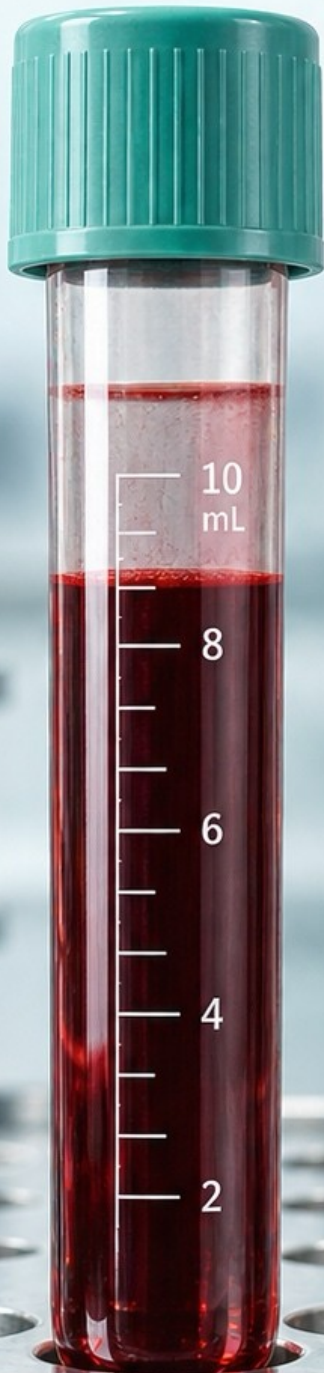

Onthoud

Lagere klaring kan hogere blootstelling en dosisaanpassing betekenen.

Plasmaconcentratie

De hoeveelheid geneesmiddel in het bloedplasma op een bepaald moment.

PLASMA-
CONCENTRATIE
mg/L

LAGE SPIEGEL
(DALSPIEGEL)

In gewone taal

Dit is de meetbare spiegel van een stof in het bloed.

Praktijkvoorbeeld

Een dalspiegel wordt gemeten vlak voor de volgende dosis.

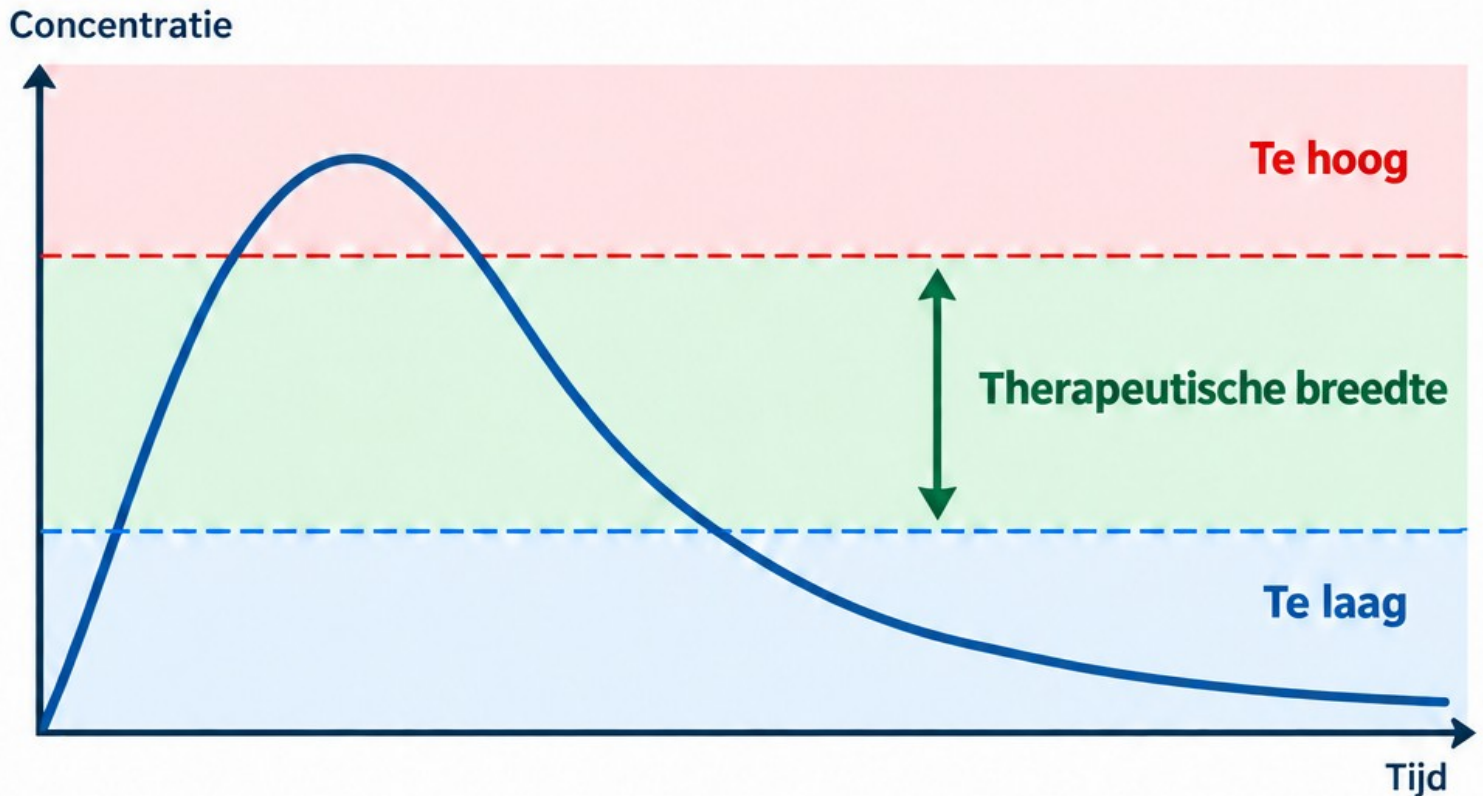
Onthoud

Spiegel, effect en bijwerking hangen niet altijd één-op-één samen.

Therapeutische breedte

Het bereik tussen een concentratie die effect kan geven en een concentratie waarbij schade of toxiciteit kan optreden.

In gewone taal

Het veilige venster waarin een middel nuttig kan zijn.

Praktijkvoorbeeld

Bij een smalle therapeutische breedte is nauwkeurige controle extra belangrijk.

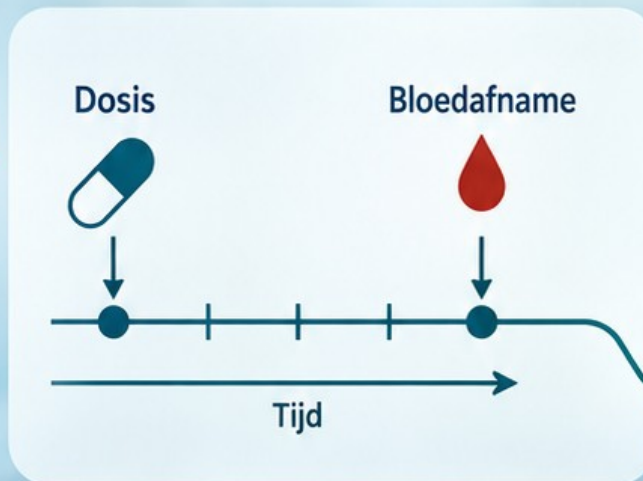

Onthoud

Te laag kan onvoldoende werken; te hoog kan onveilig zijn.

Therapeutische drugmonitoring

Het meten van geneesmiddelconcentraties om de behandeling beter te sturen.

In gewone taal

Een bloedspiegel helpt soms om dosis en veiligheid te beoordelen.

Praktijkvoorbeeld

TDM wordt vooral gebruikt bij middelen waarbij kleine verschillen klinisch belangrijk kunnen zijn.

Onthoud

Timing van de bloedafname is essentieel voor interpretatie.

Therapietrouw

De mate waarin iemand het geneesmiddel gebruikt volgens de afspraken met de behandelaar.

In gewone taal

Neemt de patiënt het middel zoals bedoeld?

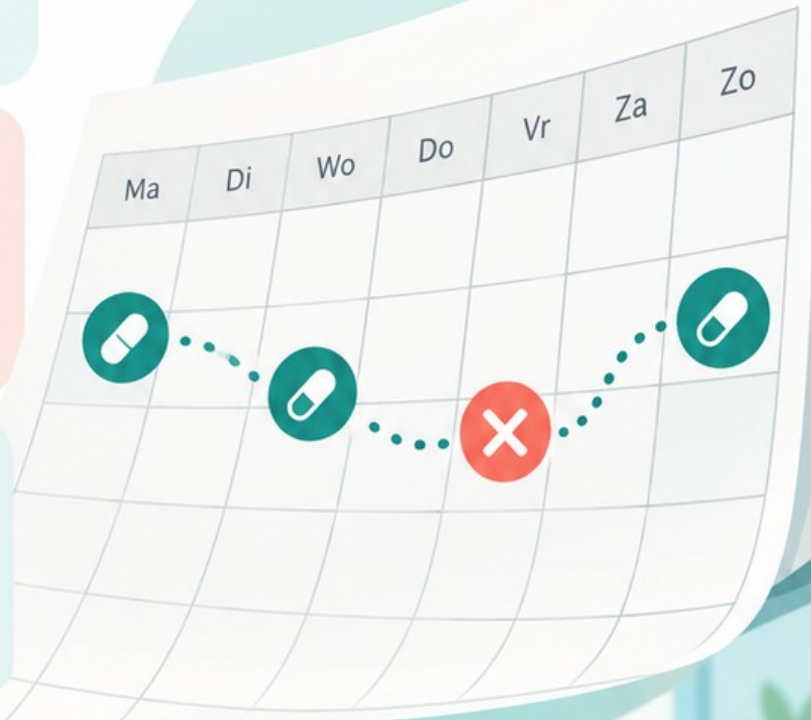
Praktijkvoorbeeld

Vergeten doses, stoppen door bijwerkingen of verkeerd innamemoment verlaagt therapietrouw.

Onthoud

Goede uitleg, haalbaar schema en gesprek over problemen helpen meer dan alleen herhalen.

Polyfarmacie

Het gelijktijdig gebruiken van meerdere geneesmiddelen door één patiënt.

In gewone taal

Hoe meer middelen, hoe groter de kans op overzichtsproblemen.

Praktijkvoorbeeld

Een oudere patiënt met vijf of meer chronische geneesmiddelen vraagt vaak extra aandacht.

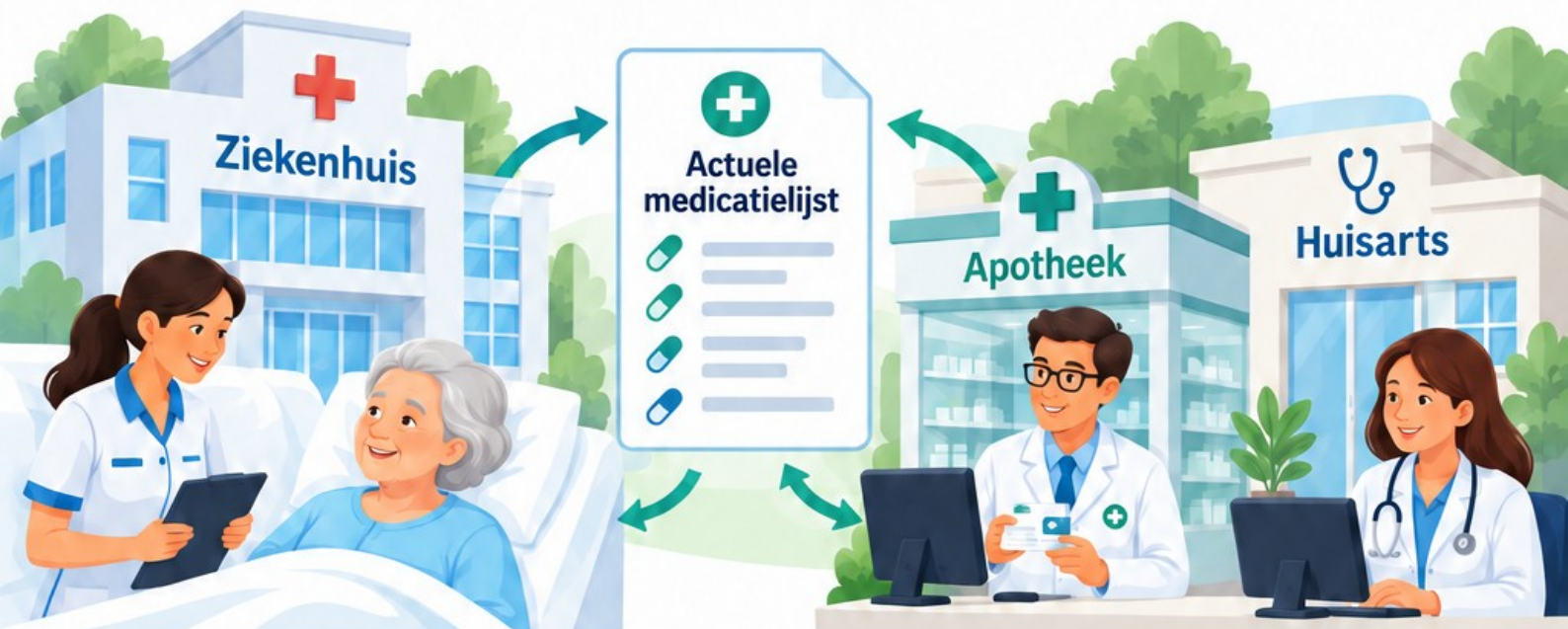
Onthoud

Polyfarmacie gaat niet alleen om aantal middelen, maar ook om passendheid en risico.

Medicatieoverdracht

Het uitwisselen van actuele medicatiegegevens tussen zorgverleners in het netwerk van de patiënt.

In gewone taal

Iedere zorgverlener moet weten welke medicatie echt relevant is.

Praktijkvoorbeeld

Bij opname, ontslag of overdracht naar een andere zorgverlener moet medicatie-informatie kloppen.

Onthoud

Overdracht helpt fouten door ontbrekende of verouderde informatie te voorkomen.

Voor elektronische beschikbaarstelling van medicatiegegevens is uitdrukkelijke toestemming nodig.

Medicatieverificatie

Samen met de patiënt vaststellen welke medicatie daadwerkelijk wordt gebruikt, inclusief relevante informatie.

In gewone taal

Controleer de echte thuissituatie, niet alleen de lijst in het systeem.

Praktijkvoorbeeld

Ook zelfzorgmiddelen, allergieën, bijwerkingen en laboratoriumwaarden kunnen relevant zijn.

Onthoud

Vraag actief door: wat gebruikt u echt, wanneer en waarom?

Medicatiebeoordeling

Een gestructureerde, kritische beoordeling van de farmacotherapie door patiënt, arts en apotheker.

In gewone taal

Samen bekijken of de behandeling nog passend, effectief en veilig is.

Praktijkvoorbeeld

Bij kwetsbare patiënten met meerdere geneesmiddelen kan periodieke beoordeling zinvol zijn.

Onthoud

Het doel is optimalisatie, niet alleen het vinden van fouten.

Receptplichtig geneesmiddel

Een geneesmiddel dat alleen met een geldig recept van een bevoegde voorschrijver verkrijgbaar is.

In gewone taal

De apotheek mag dit middel niet zomaar zonder recept meegeven.

Praktijkvoorbeeld

Veel antibiotica, opioïden en bloeddruckmiddelen zijn receptplichtig.

Onthoud

Receptplicht beschermt tegen verkeerd gebruik, interacties en onnodige risico's.

Zelfzorggeneesmiddel

Een geneesmiddel dat zonder recept verkrijgbaar is voor klachten die iemand zelf kan herkennen en behandelen.

In gewone taal

Vrij verkrijgbaar betekent niet automatisch risicoloos.

Praktijkvoorbeeld

Pijnstillers, maagzuurremmers of neussprays kunnen zelfzorgmiddelen zijn.

Onthoud

Vraag naar leeftijd, zwangerschap, comorbiditeit, andere medicatie en duur van de klacht

Klinische Farmacie: Basistermen

Apotheek

De zorgplek waar geneesmiddelen worden verstrekt en farmaceutische zorg wordt geleverd.

In gewone taal

De apotheek is meer dan een afhaalpunt voor medicijnen.

Praktijkvoorbeeld

De apotheek controleert onder andere gebruik, interacties, allergieën en passende begeleiding.

Onthoud

Een compleet medicatieoverzicht maakt de apotheek veiliger en nuttiger.

Farmaceutische zorg

Zorg rond geneesmiddelengebruik, gericht op veilig, effectief en passend gebruik voor de patiënt.

In gewone taal

Het gaat om de combinatie van medicijnkennis en patiëntbegeleiding.

Praktijkvoorbeeld

Uitleg bij eerste uitgifte, medicatiebewaking, therapietrouwgesprek en beoordeling van risico's.

Onthoud

Goede farmaceutische zorg verbindt product, patiënt en praktijk.

